



ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ДНЗ

«Сєвєродонецьке ВПУ»

Юрій КУЗЬМІНОВ

ПОЛОЖЕННЯ
про узагальнення
передового педагогічного досвіду
в Державному навчальному
закладі «Сєвєродонецьке вище
професійне училище»

Схвалено на загальних
зборах колективу

Протокол № 1 від

30.08.2021р.

ПОЛОЖЕННЯ

*про виявлення, вивчення, узагальнення та поширення
педагогічного досвіду*

I. Загальні положення

1. Це Положення визначає порядок виявлення, вивчення, узагальнення передового педагогічного досвіду в освітніх закладах.
2. Положення розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та інших законодавчих актів, наказів Міністерства освіти і науки України.
3. Передовий педагогічного досвід вивчається й узагальнюється на добровільних засадах.
4. Досвід учасників дослідно-експериментальної, науково-методичної роботи, проєктної діяльності в рамках програми розвитку освітньої установи вивчається й узагальнюється в обов'язковому порядку.
5. Авторами (претендентами на поширення) передового педагогічного досвіду (перспективного) можуть виступати: а) педагогічний колектив закладу; б) творчі професійні об'єднання педагогів; в) керівник, заступник; в) педагог, вихователь, керівник гуртка.

II. Мета, завдання, принципи виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду

1. Метою виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду є прискорення процесу його трансформації в широку педагогічну практику, сприяння розвитку професійної майстерності освітян.
2. Завдання виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду полягають у стимулюванні творчих пошуків педагогів, розвитку їхніх педагогічних здібностей, створенні середовища для його застосування в різних умовах.
3. Принципами виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду є відповідність нормативній базі освіти; науковість, гласність, толерантність, комплексність, безперервність, маневреність і гнучкість, що забезпечує його вибір залежно від потреб.

III. Виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду

3.1. Виявлення, вивчення, узагальнення та поширення педагогічного досвіду охоплює чотири етапи і складає, як правило, два роки (додаток 3):

- 1-й — інформаційно-мотиваційний,
- 2-й — підготовчий;
- 3-й — основний;
- 4-й — заключний.

3.2. Виявлення педагогічного досвіду.

3.2.1. *Виявлення передового педагогічного досвіду відбувається на рівнях:* закладу освіти; НМЦ в Луганській області; Інституту післядипломної педагогічної освіти.

3.2.2. *Роботу з виявлення педагогічного досвіду в закладах організують директор, заступник директора, методист, вихователь-методист; у обласних методичних кабінетах - методист; в Інституті післядипломної педагогічної освіти — методист кафедри.*

3.2.3. *На рівні закладу виявлення педагогічного досвіду роботи відбувається в ході:* моніторингу реалізації програми розвитку закладу освіти; звіту педагога про результати роботи над методичною темою; здійснення внутрішньошкільного контролю; вивчення результатів роботи педагога над темою самоосвіти; творчого звіту педагога про результати діяльності на засіданнях методичних об'єднань, методичних тижнів і т.д.; атестації педагогічних кадрів.

3.2.4. *Виявлення педагогічного досвіду передбачає:* визначення об'єкта (носія) передового досвіду; аналітичну оцінку вихідних матеріалів; систематизацію відомостей про передовий досвід та комплектування довідково-інформаційних матеріалів.

3.2.5. *Виявлення педагогічного досвіду ґрунтується на методологічних засадах:* об'єктивності, педагогічні факти, результати педагогічної діяльності мають бути оцінені об'єктивно, відповідально, конкретно; комплексності, у підході до оцінки педагогічних явищ необхідно виходити з виявлення провідної ланки у структурі цілісного процесу, з урахуванням аналізу реальної педагогічної ситуації; науковості, виявлення досвіду відбувається з позицій найновіших досягнень педагогічної теорії, тісного взаємозв'язку її з практикою, наукового осмислення практичних здобутків.

Науково обґрунтованим вважається виявлення досвіду на основі розробленої і обґрунтованої системи критеріїв та показників.

3.3. Загальні критерії оцінки передового педагогічного досвіду.

3.3.1. *Актуальність досвіду передбачає відповідність досвіду вимогам закладу освіти, соціальному замовленню, тенденціям суспільного розвитку, державній і регіональній освітній політиці; спрямованість на вдосконалення освітнього процесу:* допомогу у подоланні окремих проблем навчання і

виховання, що виникають у діяльності працівників освіти; формування інтелектуального потенціалу особистості; використання засобів розкриття здібностей і талантів кожного вихованця, виховання високоморальної особистості.

Актуальність зумовлюється масштабністю розповсюдження досвіду. Про ступінь актуальності можна робити висновки за кількісним показником - по тому скільки викладачів цим досвідом скористалися.

3.3.2. Творча новизна полягає у комбінуванні уже відомих методик, відкритті нових форм, методів, способів педагогічної діяльності; вихід за межі відомого в науці і масовій практиці; в раціоналізації або вдосконаленні окремих сторін педагогічної діяльності, в оновленні освітніх засобів і правил їх застосування, постановці і вирішенні нових педагогічних завдань.

Без цієї якості досвід не є передовим. Якщо у досвіді немає новизни, то він не являє собою для інших ніякого інтересу.

3.3.3. Висока результативність і оптимальність - невід'ємний показник, що передбачає забезпечення відповідного рівня компетентностей в обсязі державної програми (стандартів освіти) з урахуванням індивідуальних особливостей і здібностей кожного здобувача освіти, їхньої вихованості, сформованості світогляду; результативність найвища у порівнянні з масовим рівнем або однакова з ним при меншому використанні часу та зусиль; сприяє сталості одержаних результатів у часі, раціональності витрат часу, зусиль, засобів.

Самим результативним і ефективним є досвід з інноваційним потенціалом, який визначається перевагою нових ідей у досвіді.

3.3.4. Стабільність (надійність) - достатня апробованість досвіду, проявляється у стійкій ефективності та стабільності методів, прийомів, форм роботи, які повторюються, постійно використовуються у діяльності педагога і результатів в умовах застосування узагальненого досвіду іншими педагогами.

3.3.5. Перспективність і відтворюваність — характеризують досвід з точки зору забезпечення можливості наслідування його та перенесення в педагогічну практику для застосування іншими педагогами; довгострокове збереження актуальності результатів, які отримані за рахунок освоєння досвіду.

3.3.6. Унікальність і маневреність, тобто неповторність, здатність забезпечити вибір навчальних засобів (програм, підручників) залежно від потреб і можливостей здобувачів освіти.

3.4. Класифікація педагогічного досвіду.

3.4.1. Залежно від теми та змісту передовий педагогічний досвід може бути: **комплексний** - що охоплює різні питання освітнього процесу (зміст, методи, прийоми, форми навчання), втілення досягнень педагогіки та психології і орієнтується на поглиблення професійного досвіду; **локальний** - це досвід доробку вчителя чи педагогічного колективу в побудові певних компонентів освітнього процесу: цільового, стимулюючо-мотиваційного, змістового, операційно-діяльнісного, контрольно-регулятивного, оцінно-результативного. Найчастіше стосується певної проблеми, над якою працює колектив або конкретний вчитель; цільовий, що визначається педагогічними реформами або переглядом навчальних програм. Також може стосуватися індивідуальної програми підвищення кваліфікації викладача чи введення в діяльність початкуючих викладачів або, наприклад, з метою кар'єрного зростання (підготовки резерву директорів закладу освіти). Також цей напрямок може забезпечувати розширення досвіду в галузях, які не відносяться до предмета викладання (іноземна мова, ІКТ).

3.4.2. За характером діяльності педагогічний досвід поділяється на: **дослідницький** — це експериментальні пошуки способу реалізації наявної педагогічної ідеї; **раціоналізаторський** - якщо знахідки оригінальні, відрізняються від досягнутого в науці і практиці, спрямовані на вдосконалення традиційних підходів і поглядів; **новаторський** - досвід, що містить принципово нові для системи освіти педагогічні ідеї.

3.5. Вивчення, експертна оцінка та узагальнення педагогічного досвіду.

3.5.1. Підставою для вивчення і узагальнення передового досвіду є: рішення методичного об'єднання (протокол)-, рекомендація адміністрації закладу освіти (довідка за підсумками діяльності, наказ)-, рішення педагогічної ради (протокол педради); рекомендації методичного кабінету НМЦ (протокол);

3.5.2. Для вивчення й узагальнення педагогічного досвіду створюється експертна комісія, до складу якої входять представники адміністрації та компетентні педагоги освітньої установи; за необхідності залучаються фахівці обласного методичного кабінету.

3.5.3. Експертна комісія складає план і здійснює вибір оптимальних методів із вивчення та узагальнення інноваційного та передового досвіду на підставі поданих претендентом матеріалів.

3.5.4. Узагальнення педагогічного досвіду складає один рік. Рішення про порядок узагальнення приймає заклад освіти, обласний методичний кабінет, Інститут післядипломної педагогічної освіти.

3.5.5. Відповідальна особа за узагальнення досвіду систематизує дібраний матеріал, здійснює опис, визначає форму узагальнення, готує відповідний документ (протокол, рекомендація, довідка, наказ) і подає на експертну комісію, яка складає експертний висновок і дає рекомендації з оформлення досвіду роботи з метою його подальшого поширення.

3.5.6. Підготовлені матеріали досвіду розглядаються та обговорюються на методичному об'єднанні, педагогічній раді, ради закладу освіти.

3.5.7. На основі поданих до розгляду матеріалів вищим колегіальним органом закладу; обласній науково-методичній раді про затвердження конкретного педагогічного досвіду вноситься рішення про затвердження (незатвердження) педагогічного досвіду.

3.5.8. Після отримання позитивного рішення вищого колегіального органу про затвердження педагогічного досвіду автору (колективу авторів) видається Свідоцтво.

Виявлення, вивчення, узагальнення та поширення ПД (методичні рекомендації)

Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі, - все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається.

Згідно з Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття») розбудова системи освіти, її докорінне реформування мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень.

Створення керованої системи вивчення й упровадження найновіших досягнень науки та педагогічної практики в навчально-виховний процес є одним із головніших завдань ліцею.

Розвиток освітньої системи як один із пріоритетних напрямків, передбачає, щоб освітня діяльність і якість інноваційних процесів знаходилися на високому рівні. Тобто, впровадження інноваційних освітніх процесів зумовлені суспільною потребою створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

У сучасній освіті змінюються технології: в галузі ІКТ, використання проектно-дослідних методів роботи, введення здоров'я збережувальних програм, робота з обдарованими учнями, профільне навчання, активні методи навчання тощо. Основу і зміст таких процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості. Відбувається комплексний перехід на нові освітні моделі.

Передовий педагогічний досвід - важливий фактор підвищення педагогічної майстерності, розвитку творчої ініціативи викладача, невичерпне джерело нового, прогресивного, жива творчість мас. Цікаві творчі знахідки викладачів є у будь-якому педагогічному колективі.

У дослідженнях і застосуванні ПД велике значення надається умовам його застосування. Методологічно цінною є думка К. Ушинського, що переноситься не сам досвід, а ідея його.

За наявності значної кількості літератури, теоретичного опрацювання ПД, технологічні питання вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду залишається актуальними для тих, хто працює в освітній галузі.

Сутнісні характеристики педагогічного досвіду

Передовий педагогічний досвід зазвичай задає планку в розвитку освітньої галузі, за змістом і результатами може стати прогностичним орієнтиром у модернізації освіти. Цим пояснюється стійка увага науковців і практиків до визначення сутності цього явища, пошуку механізмів стимулювання педагогічної творчості і поширення її результатів.

Спільною вважається така характеристика передового педагогічного досвіду, яка полягає у забезпеченості позитивного результату при менших, ніж зазвичай, затратах часу і сил. Водночас не можна вважати передовим досвід, при якому високий рівень знань досягається за рахунок перевантаження учнів додатковими заняттями, великим обсягом домашніх завдань, коли успіхи з одного навчального предмета досягаються за рахунок інших дисциплін.

Інноваційний (творчий) педагогічний досвід - вища ступінь прояву передового педагогічного досвіду, що характеризується системною перебудовою педагогом своєї діяльності на основі принципово нової ідеї або сукупностей ідей, в результаті чого досягається значне і стійке підвищення ефективності педагогічного процесу.

Підтипи інноваційного та передового педагогічного досвіду: що стосуються структурних елементів освітніх систем (нововведення в сфері цілепокладання, змісту освіти і виховання, застосування форм, методів, прийомів, технологій навчання, засобів навчання, системи діагностики та ін.); які спрямовані на особистісні становлення суб'єктів освіти (розвиток певних здібностей учнів, сфера розвитку їх знань, умінь і навичок, способів діяльності, компетентностей тощо); в галузі педагогічного застосування в освітньому процесі; за формами організації навчальної діяльності учнів (фронтальна, диференційована, парна, групова, індивідуальна, дистанційна та ін.); за функціональними можливостями (оновлення освітнього середовища та соціокультурних умов, нововведення педагогічних технологій та ін.); за способами здійснення (планові, систематичні, періодичні, стихійні, спонтанні, випадкові); за ступенем передбачуваних перетворень (коригувальні; що модернізують; проривні та ін.)

Узагальнення і втілення ПД - невід'ємна складова управління методичною роботою.

Під узагальненням ПД розуміють висновки або думки загального характеру, які виникають в результаті аналізу окремих фактів і явищ. У висновках розкриваються зв'язки між явищами, формулюється суть, ідеї тих нововведень, які пропонуються учителям. За К.Д. Ушинським, передається не сам досвід, а думки, які виведені із досвіду, на основі яких можна сформулювати рекомендації.

Головна мета аналізу і узагальнення передового педагогічного досвіду полягає у тому, щоб розкрити способи і прийоми, за допомогою яких досягається позитивний ефект.

В узагальненні ПД виділяють декілька етапів: виявлення, вивчення, узагальнення, опис і поширення.

Виявлення передового педагогічного досвіду - дуже непросте завдання. Передовий досвід вирізняється відносністю: вчора передовий досвід — завтра може застаріти; для одних передовий досвід, а для інших - пройдений етап; в одних умовах передове, в інших - не має цінності.

Тому передовий досвід потребує експертизи: вивчення, аналізу і оцінки, тривалої перевірки, оцінки з погляду досягнень сучасної науки і практики.

Критерії передового досвіду: актуальність; творча новизна; висока результативність і ефективність; стабільність; перспективність і відтворюваність; маневреність.

Вивчення ПД. При вивченні і діагностиці (аналізі, оцінці) передового досвіду (змісту, методів, прийомів роботи вчителя) використовується: спостереження, відвідування навчальних занять і позакласних заходів (цілеспрямоване сприйняття педагогічного процесу) з використанням сучасних аудіо- і відеозасобів; методи опитувальної діагностики: бесіди з учителем, анкетування, контрольні роботи для учнів, педагогічне тестування, соціометричні методики, метод експертних оцінок, вивчення творчої лабораторії вчителя, вивчення думки оточуючих, колег; вивчення і аналіз документації: конспектів уроків і заходів, методичних розробок, дидактичних матеріалів, продуктів діяльності учнів, вивчення і оцінка особистісних якостей, відношення учителя до педагогічної діяльності, вивчення результатів діяльності учителя і учнів.

Вивчається: суть досвіду, його прояв, зміст, методи, форми, прийоми і засоби навчання, діяльність учителя і учнів, конкретні умови виникнення і розвитку досвіду, особистість автора досвіду, тривалість у часі існування досвіду.

Під аналізом і самоаналізом досвіду розуміють мисленневий розподіл цілісного педагогічного процесу на складові. Без такого розчленування неможливо пізнати, осмислити жодного складного явища.

Елементи педагогічного досвіду, які виділяються шляхом аналізу, підлягають оцінці з точки зору їх педагогічної ефективності.

У вивченні досвіду важливий не тільки результат, тобто сам досвід, але й увесь процес його створення (творча лабораторія учителя). Тому бажано проводити довгострокові спостереження.

Узагальнення і опис ПД. Спочатку збирають позитивні факти, далі знаходять їх спільну причину, основу. Досвіду дається назва, коротко формулюється його суть, розкривається оригінальність. Опис системи роботи вчителя, його авторської технології містить не одну якусь сторону освітнього процесу, а різні сторони досвіду, які відображають його специфічні особливості: підготовка вчителя до нового навчального року, до вивчення теми, до окремого уроку; викладання вчителем нового матеріалу, забезпечення його зв'язку з життям і діяльністю учнів; організація самостійної роботи учнів на уроці з урахуванням індивідуального підходу; перевірка і оцінювання знань учнів; визначення домашніх завдань, їх перевірка і виконання; проведення позакласної роботи.

Під час узагальнення передового досвіду на перший план виходять його технологічні якості: відтворюваність, тиражування. Важлива сторона узагальнення досвіду — його теоретичне осмислення і обґрунтування. Необхідно ідентифікувати досвід, який узагальнюється з усіма позиціями класифікаційної схеми освітніх технологій.

Впровадження і поширення ПД. Поширення досвіду відбувається у різних формах: усна або друкована пропаганда, практичний показ (відкритий урок, позакласний захід).

У структурі передового педагогічного досвіду виділяються: елементи досвіду, які обумовлені індивідуальною своєрідністю особистості вчителя; прийоми і способи діяльності, які характерні тільки для даної загальноосвітньої галузі; найбільш загальні прийоми і способи діяльності, які можуть бути використані в інших галузях.

Результати узагальнення передового досвіду можуть бути представлені у вигляді методичних рекомендацій, розробок, дидактичних матеріалів, творчої роботи, статті, навчально-методичного посібника.

Цінними формами популяризації і розповсюдження передового досвіду є учительські конференції, наради, педагогічні читання.

Таким чином, аналіз і узагальнення передового педагогічного досвіду можуть проходити на різному науковому рівні, починаючи від простих емпіричних узагальнень без точного обліку всіх його умов і результатів і закінчуючи строгим експериментом відповідно до правил наукового доведення, які дозволяють розкрити внутрішній механізм взаємозв'язку педагогічних явищ. Кожному педагогу, який займається аналізом і узагальненням свого або чужого досвіду потрібно постійно підвищувати науковий рівень цієї роботи.

Удосконалення передового досвіду. Передовий педагогічний досвід характеризується перспективністю свого розвитку, і тому після його впровадження, він удосконалюється і в практиці роботи вчителя, який його створив, і в роботі вчителів, які взяли досвід на озброєння.

Пам'ятка фахівцеві, який описує педагогічний досвід

Чітко визначити назву, адресу і автора досвіду (у назві матеріалу дати основну характеристику досвіду, галузь застосування, характер розв'язуваної проблеми: управлінська, методична, навчально-виховна). Обґрунтувати актуальність досвіду, його практичну значущість для підвищення якості освітнього процесу в Державному навчальному закладі «Северодонецьке вище професійне училище» (далі – Училище): якою мірою цей досвід допомагає розв'язанню завдань, що стоять перед Училищем на сучасному етапі; які типові недоліки в педагогічній діяльності допомагає перебороти цей досвід. Подати теоретичну базу досвіду сучасні теоретичні ідеї, положення, які служать обґрунтуванням наукової достовірності досвіду. Описати технологію досвіду (систему конкретних педагогічних і організаційних дій, зміст, форми, прийоми, методи виховання і навчання):

- а) постановку цілей і завдань педагогічної діяльності (проведення уроків, системи навчальної роботи, виховного заходу, виховної роботи в цілому і т.д.),
- б) ефективність навчальної, виховної роботи викладача, співвіднести її з результатами; з'ясувати правильність поставлених завдань, вибраних форм, методів, прийомів у навчанні і вихованні здобувачів освіти;
- в) зміст навчальної і виховної роботи (характер доказів, фактів, прикладів, що сприяють глибокому засвоєнню здобувачами освіти тих чи інших світоглядних та наукових ідей). Відповідність змісту поставленим цілям і завданням. Досвід, який вартий наслідування, полягає і в знаходженні нових форм, методів, підборі матеріалу (фактів, аргументів), який дозволяє найбільш переконливо донести до вихованців потрібну ідею, положення;
- г) форми і методи роботи, їх оптимальний вибір і відповідність поставленим цілям і завданням, технологію їх застосування, способи діяльності викладачів і здобувачів освіти. Передовий досвід освітнього процесу являє собою також вдалий вибір відомих форм і методів (або вироблення нових), що дозволяє найоптимальнішим шляхом досягнути мети. Важливо описати процедуру, послідовність способів педагогічної діяльності. Якщо, наприклад, стосується досвіду формування інтересу здобувачів освіти до вивчення математики, то необхідно розкрити наукові засади стимулювання мотивації за певною професією, показати роль математики в становленні особистості;
- д) організацію освітнього процесу, способи включення вихованців у навчальну, суспільно-корисну, трудову діяльність. Відповідність організації поставленим цілям і завданням. Показати ефективність діяльності здобувачів освіти із застосуванням різноманітних форм, методів, прийомів роботи, їх позицію: простих виконавців волі дорослих чи організаторів, господарів своїх прав;

ж) показати зв'язок одержаних результатів із поставленими цілями, завданнями, способами діяльності педагогів і учнів та довести, що результати освітнього процесу в закладі освіти, в педагога чи групи педагогів залежать від досвіду, який пропагується.

Наводяться певні порівняльні дані вихованості, якості знань здобувачів освіти тощо. Розкрити провідну педагогічну ідею, що впливає з досвіду і передбачає варіативність форм її застосування: виділення головного, найсуттєвішого в діяльності автора досвіду.

Схарактеризувати результативність умов і можливостей застосування описаного досвіду та відтворюваності у практиці роботи іншими педагогами. У результаті узагальнення досвіду показати, чим відрізняються описані педагогічні ідеї від результатів інших у тих же умовах.

Дати оцінку оптимальності часу, витраченого на досягнення результатів на основі критеріїв мінімуму часу за Ю.К. Бабанським. До узагальненого матеріалу сформулювати висновки і рекомендації, проілюструвати додатками.

Пам'ятка педагогові

Постійно стежте за новинками науково-методичної літератури, ведіть бібліографію використаних джерел.

Збирайте і накопичуйте матеріали, що відображають досвід вашої роботи: друковану продукцію, плани виховної роботи, конспекти уроків, дидактичні матеріали, тести, учнівські творчі роботи, анкети, щоденники спостережень, психолого-педагогічні характеристики на вихованців, а також ведіть записи своїх здобутків, невдач та сумнівів.

Обирайте тему для узагальнення досвіду найбільш важливу і актуальну, сформулюйте її чітко і конкретно, враховуючи успіхи і недоліки у вашій роботі, роботі колег. Визначте форму узагальнення: доповідь, стаття, буклет тощо.

Систематизуйте методичні матеріали.

Складіть короткий план теми з тезами, де повинні бути ідея досвіду та логічний виклад теми. Згадайте і поясніть факти, які будуть використані як основа для ваших висновків.

Під час написання доповіді спочатку дайте стислий виступ без загальних фраз. Літературу використовуйте не для повторення вже описаного, а для поглиблення і систематизації своїх спостережень і висновків.

Досвід оцінюйте критично. Розповідаючи про успіхи, не забудьте сказати про недоліки, труднощі, помилки. Головний критерій хорошого досвіду - результативність. Розкриття досвіду нецікаве, якщо в ньому не показаний розвиток здобувача освіти, не проілюстровані досягнення.

Матеріал намагайтеся викласти коротко, просто, логічно, уникаючи повторень.

Працюючи над темою, радьтеся зі своїми колегами. Так можуть з'явитися цінні думки, необхідні факти.

Підберіть і оформіть додатки (схеми, картки, таблиці, роботи учнів тощо).